

ERAVERA

VED

NAIVNOSTI

SVITANJE

ODISEJADA

SLOVO

OSTUDA

ODHOD

SVOBODA

MEDDOBJE *IN MEMORIAM*

CRNI VRAN

Iztok Vrhovec

Prevare

Iztok Vrhovec

PREVARE

Založba VED

Iztok Vrhovec

Prevare

Spremna beseda Ivo Antič
Recenzija dr. Denis Poniž
Oblikovanje ovitka Iztok Brodnjak
Jezikovni pregled Ivo Antič
Prelom K. Rok

Izdala in založila
Založba VED, Ljubljana,
1. izdaja: maj 2007

©Iztok Vrhovec, VED, 2007

www.svarun.org
VED@svarun.org

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-1

VRHOVEC, Iztok
Prevare / Iztok Vrhovec ; [spremna beseda Ivo Antič]. - 1. izd.
- Ljubljana : Ved, 2007

ISBN 978-961-6574-23-5

231473408

VSEBINA

Recenzija: dr. Denis Poniž	5
Spremna beseda: Ivo Antič	9
1. Naivnosti	23
BREZ	25
MOJA LJUBEZEN	27
PREVARA	29
PELINOVA SVATBA	31
2. Svitanje	33
JUTRO (MRTVAŠKI PLES).....	35
SVIT.....	37
3. Odisejada	43
FIČFIRIČ	45
MODERNI ČLOVEK	47
ODISEJA	49
KAVALIR	53
4. Slovo	55
HLAPČON.....	57
NEMANIČ.....	59
ZDAJ.....	61
TIŠINA	63
PARADA RDEČEGA NIČA	65
GRANITNA DUŠA	69
VRATOLOM	71
SLOVO	73

5. Ostuda.....	75
PREJEDA.....	77
ABAKUS	79
POPLITVENJA	81
MRTVAŠKI ROBIDOVEC.....	83
SOLZNIK	85
PLES HIPNOTIČNIH ODIJEV	87
BRSTEČA ŽENA.....	89
6. Odhod	91
TUBERAN.....	93
TREPETLIKA	95
ODHOD.....	97
7. Svoboda.....	99
KOLESELJ	101
OSTRŽEK	103
ŠČAVNJEK.....	105
BOGEC	107
MLADOST IN STAROST.....	109
ZNANOST	111
LJUDOŽRC	113
MODROST	115
SVOBODA.....	117
Meddobje (in memoriam)	119
STARKA	121
9. Črni vran.....	125
ČRNI VRAN	127
POMENI NEKATERIH MANJ ZNANIH BESED.....	129
Druge knjige založbe VED.....	133

Recenzija

dr. Denis Poniž

Pesniška zbirka Iztoka Vrhovca je razdeljena na devet krajših ciklov, v katerih pesnik oblikuje zelo natančno, kritično, tenkočutno in, ne nazadnje, tudi zelo polemično pesemsko občutje. To občutje sega vse od erotičnih tem, pa preko tistih, ki z ironično distanco spremljajo dogajanje v širšem, socialnem svetu, v svetu naše vsakdanje realnosti, do spominsko poglobljenih zapisov, refleksij in celo sentenčno oblikovanih pesmi. Pesnik sveta ne skuša spreminjati, včasih imamo vtis, da ga tudi razumeti noče (še posebej takrat, ko je ta svet prignan do svojih absurdnih meja, do tistih točk, ko se pesniška izpoved začne spreminjati v čisto izpovedno bolečino), ampak da je edini njegov namen kar se da ustrezno oblikovanje besednega materiala, skozi katerega potem potujejo impulzi pesnikove zavesti, impulzi o nenavadni in globoki prizadetosti, s katero motri svet okoli sebe.

Poezija, zbrana v Prevarah, se namreč ne ustavlja, tako kot to počnejo mnogi »postmoderni« pesniki, pri sami obliki, pri možnostih, ki jih ponuja besedni material, ko je uporabljen za določen pesniški predmet, situacijo, dogodek, ampak sega globlje, skozi povrhnjico, skozi zgornjo, vidno plast v globino, kjer koreninijo stari in izgubljeni ali pozabljeni pomeni besed (ni slučaj, da pesnik rad uporablja arhaizme, lokalizme ali celo neologizme, da tako aktivno soustvarja podobo svojega pesniškega jezika in njegovega učinkovanja). V globini, do katere se prebija, marsikatera pesem in cikel govori o mukah in naporih, ki so potrebni za ta preboj (posebej je to vidno v prvem, tretjem, šestem, osmem in devetem

ciklu) se pesniku odpirajo povsem novi pogledi in nova spoznanja o človekovem razmerju do predmetnega sveta, do lastnih spominov in še do marsičesa. To je sklenjena, suverena poezija, polna refleksivnih domislic in opazk, s poantami, ki bralca nemalokrat presenetijo, postavijo v položaj, ko se mora odločiti za ali proti, velikokrat pa mu ponuja tudi čisti estetski užitek v zvenenju posameznih besed in besednih zvez.

Oblikovno se pesnik loteva tako kitično pravilnih in rimanih pesmi, čeprav se zdi, da je najbolj suveren v značilnem stopničastem (iz futuristične tradicije vzetem) verzu, ki zaznamuje formo predvsem tretjega cikla (Odisejada).

Zbirka kot celota priča o tem, da je Iztok Vrhovec razmišljajoča, nepomirljivo iščoča osebnost, ki ji ni vseeno, v kakšnem razmerju je njegova izpoved do sveta, ki ga obdaja, in v katerem se realizirajo tako njegovi upi kot njegovi strahovi. Prevare so zbirka, ki jo je mogoče prebrati kot eno samo, celovito sporočilo ali pa kot niz replik, ki rastejo druga iz druge in dopolnjujejo svojo izhodiščno spoznanje o nujnosti iskanja izhoda iz zaganjane situacije, v kateri živi moderni (evropski) človek.

(Samo)prevare
ali drama zorenja

Ivo Antič

Poglavitna značilnost vsake pesniške (točneje: pesemske) zbirke ali zbirke pesmi kot bralstvu izročene knjižne publikacije je **fenomen kompozicije** iz določenega števila tekstov, ki so nastajali ob najrazličnejših priložnostih, morda tudi povsem nenačrt(ova)no in v večletnem ali celo večdesetletnem obdobju. Ta knjižna kompozicija sama po sebi, imanentno, neizogibno, pomeni bolj ali manj strogo in formalno natančno ujetost nekoč naključnih in »prosto lebdečih« pesemskih tekstov v »logiko knjige«, ki je pač sveženj papirja, zvezan med prednjo in zadnjo platnico, se pravi med svoj začetek in konec. Takoj ko gre za pojav začetka in konca nekega fenomena, pa je tu (eo ipso) že vprašanje **zgodbe**.

Nikakršen, niti najbolj modernistično-avantgardističen ali anarhofilski nekonformizem ne more mimo osnovne zakonitosti komponiranja ali urejanja, ki se kaže kot dejstvo postavitve sestavnih elementov v določeno sosledje med začetkom in koncem knjige (ali tudi filma, kjer je še bolj v ospredju dejavnik časa, ki tudi prostorsko-časovno povsem razbito »kvazizgodbo« vodi od začetka do konca predvajanja). Načeloma (fenomenološko) je torej vsaka zbirka pesmi, tudi če je bila morda načrtno in zdržema pisana kot knjižna celota, skozi fragmentarnost posameznih pesemskih tekstov podana določena »zgodba«, katere avtorska identiteta je najprej nakazana z avtorjevim imenom, vsebinska enkratnost pa z njenim naslovom. Vrednost enkratne kompozicijske paradigme v slovenski (in verjetno sploh v vsej evropski) literaturi ima seveda knjiga Prešernovih *Poezij* kot svojevrsten izum pesmotvorne zapisovalske

ekonomije (uresničenje Mallarméjeve »absolutne knjige«?), ki se zdi s svojim končnim, vsestransko umerjenim rezultatom poglavitni »čudež«, presegajoč mnoge svoje posamezne, med sabo neenakovredne in raznorodne sestavine. Tako se v Prešernovih *Poezijah* vsi pesemski teksti, ki so nastajali kakšnih dvajset let, povezujejo in z različnih vidikov dopolnjujejo v medsebojnih tako vsebinskih kot oblikovnih korespondencah, s posrednim pesniškim idiomom in imaginarijem nakazujejo avtorjevo biografsko in psihogramsko zgodbo v treh poglavitnih formalno-formativnih krogih: različne pesmi, soneti, epska pesnitev (načrtovani »nameček« nemških pesmi je pod neavtorskim vplivom ostal zunaj).

Primeri med klasikom slovenske poezije in današnjim sodobnikom seveda ni »faux pas«, ker je vprašanje pesniške veličine tukaj irelevantno, saj gre predvsem za ugotavljanje določenih sorodnosti v simptomatiki ustvarjalne (individualne in nacionalne) tipologije. Zbirka *Prevare* je namreč izrazit primer kompozicije pesemskih tekstov v »pesniško zgodbo«, ki je pri slehernem pesniku v bistvu tako ali drugače avtobiografska, četudi to seveda ni v vsakem primeru niti toliko »neposredno razvidno«, kot je pri Vrhovcu. V osnovi je pač vsaka radikalnejša refleksija bivanja po svoje »avtobiografska«, tako rekoč v smislu starogrškega nasveta »spoznavaj sebe«; je torej nekakšna avtorjeva »psihohigiena« ali »duhovna avtobiografija«, predstavitev njegovega strokovnega (»duhovnega«) izkustva in razvoja, tudi če gre za povsem »neosebno« znanost in teorijo. Načelni smisel takih, včasih na zunaj bolj ali

manj nesmiselno avtotorturnih prizadevanj je primarno predvsem v avtorjevi osebni zavezi, se pravi kot (p)osebna disciplina, kot sam postopek ali »praxis«, raziskujoče delovanje; šele v sekundarni perspektivi je mogoče računati tudi na objave, uspehe, statusna priznanja ipd. (Goethe je sicer menil, da je spoznavanje samega sebe nesmiselno, vendar je v vsem svojem ogromnem opusu, tudi v naravoslovnih raziskavah, v bistvu počel prav to.)

Za izhodiščno ilustracijo je na tem mestu potrebna vsaj groba skica Prešernove »zgodbe«, kot se kaže v *Poezijah*. Bistveno »sporočilo« vse knjige je povzeto že v motu, ki je tako rekoč epigramska kvartina brez naslova (prva, časopisna objava z naslovom *Prosto srce*, 1838): gre za nazorno dvodelnost, podpičje kot prelomnica ločuje prvi in drugi par verzov na ugotavljanje izrecno osebnega (prva beseda je »Sem« kot naveza na starogrško napotilo v avtorefleksijo, z ekonomijo pisave pa tudi na drugi delfski nasvet: »ničesar preveč«) stanja najprej v preteklosti in nato posledično v sedanjosti. Tako se Prešeren uvodoma definira v krogu svojih zgubljenih upov, strahov in ponovnih želja po njih kot nekakšen suženj kvazisvobode ali »jetnik prostosti« (prim. naslov pesniške zbirke Vena Tauferja *Jetnik prostosti*, 1963), še zlasti v sozvenu *Sonetov nesreče*, kjer je življenje izrecno označeno kot ječa. Motu sledijo trije cikli: *Pesmi*, *Balade in romance*, *Različne poezije*; pod slednji naslov je zaradi raznolikosti mogoče zajeti vse troje glede na to, da v drugih treh ciklih prevladuje poenotenje oblik in metrike: *Gazele*, *Sonetje*, *Krst pri Savici* (razen v gazelah je tukaj verz povesod »sonetistični«

jambski enajsterec). Ciklična opozicija tri proti tri ima poleg formalne tudi vsebinsko vrednost, soglasno z dvodelnostjo mota: »pobočje« vzpona se končuje z vedrino *Zabavljivih napisov* (podcikel *Različnih poezij*, ki so tudi sicer navedrejši del *Poezij*), »pobočje« spusta pa z resignacijo ločitve Črtomira od Bogomile. V prvem ciklu je pomembna zlasti *Zgubljena vera*, v drugem prevod Bürgerjeve *Lenore*, v tretjem *Slovo od mladosti*. – *Zgubljena vera*: prelom z idealom, ljubezenska deziluzija. – *Lenora*: demonizem ljubezni, vračanje mrtvih, delni vampirizem (pravzaprav edini Prešernov tekst s pravo fantastiko; njegovo nezaupanje do fantastičnosti je tudi tu seglo vanjo prek ovinka, s prevodom, kakor je v apokrifnost izločil izhodiščni »demonični« sonet *Pov' do let starih ... iz ostalih realističnih Sonetov nesreče*). – *Slovo od mladosti*: obračun z mladostjo kot »lepšo polovico dni«, življenjska deziluzija. – *Gazele, Sonetje, Krst*: težnja k zaokrožanju več pesmi v ciklične enote (kronski primer *Sonetni venec*) se izteče v sklenjeno lirsko-epsko Črtomirovo zgodbo. Glede na radikalnost slovesa tako od ideala kot od mladosti v prvi cikelski trojici pomeni markantno opevanje ideala v drugi trojici določeno relativizacijo. V kontekstu tega knjižnega zaporedja, pri katerem datumi nastanka tekstov izvirno niso navedeni (*Zgubljena vera* je ena zadnjih Prešernovih pesmi), je torej ideal naposled vendarle »močnejši«, pisava se mu »znova« posveča z magistralnim, »bogomilskim« čaščenjem v še strožji, še bolj urejeno zavezujoči, uniformirajoči obliki, s poanto lirske epike *Krsta* in njegovega zadnjega verza, ki je končno slovo (»nič več se nista videla na sveti«).

Že začetno prelistavanje Vrhovčevih *Prevar* razkrije nekaj osnovnih značilnosti. Opazno je, da gre večkrat za daljše pesmi, v katerih so verzi v glavnem nanizani v krajših ali tudi povsem kratkih, enobesednih cikcakastih odsekih, spominjajočih na t. i. stopničasti stih (z naključnimi rimami) Majakovskega, kar je vsekakor dovolj izjemno v sodobni (slovenski) poeziji. Pregled vsebine pokaže, da zbirko sestavlja devet ciklov, od katerih ima vsak kratek, z izjemo zadnjih dveh enobeseden, a vsebinsko-razvojno pomenljiv naslov: *Naivnosti, Svitanje, Odisejada, Slovo, Ostuda, Odhod, Svoboda, Meddobje (in memoriam), Črni uran*. To zaporedje v grobem nakazuje »dogajanje« neke odisejade od nainvnosti in svitanja prek slovesa z odhodom v svobodo do končnega vranjega mraka (pri natančnejšem branju se izkaže, da imata *Ostuda* in *Meddobje* funkcijo trenutnega zadržka ali premora v poglobitvi, brez odločilnejšega vpliva na »splošno smer«). Štiri pesmi prvega cikla imajo izjemno pomembno vstopno vlogo, po svoje analogno štirim verzom v motu Prešernovih *Poezij*; ostali cikli namreč razvijajo in z variiranjem dopolnjujejo tisto, kar je podano v izhodiščnem kvartetu, zato se kaže pri njem podrobneje zadržati. Po vrsti ga sestavljajo naslovi: *Brez, Moja ljubezen, Prevara, Pelinova svatba*.

Brez: v drugi osebi ednine nagovor neznanega (neimenovanega) bitja; to je mogoče razumeti kot nagovor realno bivajoče osebe, ki jo v svoji intimi pozna le avtor, ali kot nagovor »ideala« v smislu klasičnega začetnega nagovora »muze« (prim. prvi verz v Homerjevi *Iliadi* in *Odiseji*); pesem je vsaj oblikovno manj tipična za avtorja, skoraj tradicionalna s tremi kvartinami, od katerih

vsaka izzveni z visokim končniškim i-jevskim »rimanjem«, sklepná poanta pa je trikratna ponovitev obsesivne izkljuènosti »le ti«; naslov se nanaša na odsotnost nagovorjenega bitja, brez katerega prvoosebni (»v meni«) avtor v sebi ugotavlja zamrlost življenjskih sokov.

Moja ljubezen: ta pesem je oblikovno že »bliže Majakovskemu«, naslov pa jo po svoje navezuje na predhodno kot pojasnilo tistega »brez«, se pravi »brez moje ljubezni«, èprav tokrat avtor govori le o lastnem odnosu do spet neznanega, s »ti« nagovorjenega bitja; opazna je prevladujoèa brezodzivnost tega bitja kakor tudi avtorjeva slikovito podana samoironija v prizadetosti in obsesivnem prizadevanju za usklajevanje (Majakovski v *Odi revoluciji*, katere prvi verz je beseda »Tebi«, nagovarja svoj naslovni ideal, ki se mu kljub slavilnemu èašèenju kaže ambivalentno: »o zverska, o otroèja, o neznatna, o velika ... dvoobrazna ...«).

Prevara: tudi tu gre za drugoosebni nagovor, ki pa je zdaj usmerjen le vase kot znano stilistièno sredstvo samogovora ali notranjega monologa; ekspresija v »formi Majakovskega« se silovito dramatizira v avtorjevo radikalno sooèenje s samim sabo; spoznanje prevare je kot možnost samoprevare (»ko se v jeèó zapreš« ali posvetiš neèemu skrajno osebnemu) potencirano do metaforiènega samomora z bodalom (Majakovski se je, menda zaradi razoèaranja nad sovjetsko revolucijo, a je tudi neuresnièena ljubezen njegova pogosta tema, ne le metaforièno, temveè dejansko suicidiral; Prešeren je razpad svojega ideala markantno izrazil v pesmi Zgub-

ljena vera, v bivanjski praksi pa je poleg poskusov obešenja naredil počasni samomor z alkoholom).

Pelinova svatba: drugoosebno nagovorjeno bitje je zdaj »bolj razvidno«; kljub svoji poetični »idealnosti« je dozorelo kot »betežna starka«, ki v avtorefleksiji gleda »hromo starko v sebi« in v tej razcepljenosti lastne psihe ne more ne živeti ne trohneti; tako v grenkem rajanju »zdivja razklana misel« (četrti verz pesmi *Brez*) do prve aluzije polživega, polmrtvega demonizma-vampirizma, širše razvitega v nadaljnjih ciklih (npr. »povampirjeni truski« v pesmi *Mrtvaški robidovec*, »svetivo zdivjanih demonov« v pesmi *Tuberan*, »kri pijanih vampirjev ... Jaz pa sem beli vampir« v pesmi *Trepetlika*, »trupla nekdanjih ljudi« v pesmi *Odhod*, tudi pesem *Ljudožrc*).

Drugi cikel *Svitanje* sestavljata dve obsežnejši pesmi: *Jutro (mrtvaški ples)* in *Svit* (druga je sploh najobsežnejši pesemski tekst v zbirki); tudi zdaj gre za drugoosebni nagovor, toda v kontrastnem obratu glede na prvi cikel tokrat neznana demonično gospodovalna sila, na koncu *Jutra* podpisana kot »Tvoj Črni Vran«, z ekspresivnim retoričnim plazom *Svita* skrajno sugestivno nagovarja slehernika, ujetega v kaotični karnevalski mrtvaški ples socialnega sveta, k rešilnemu samospraševanju; naslov cikla nakazuje prvo širše, svitajoče se doumevanje te tako rekoč objektivne, naravne logike bivanja. Tretji cikel *Odisejada* v prvi pesmi z naslovom *Fičfirič* in s prvim verzom, ki ugotavlja »Čas otroštva je minil« (prim. Prešernovo *Slovo od mladosti*), slehernika groteskno prikazuje kot zgubljeno (odisejsko?) tavajočega gizdalina (iz madž. *fity-firity*) in živega mrliča; v

Modernem človeku to podobo kritično-preroško dopolnjuje, v *Odiseji* ga navdihovalec (avtor samega sebe?) nagovarja k rešilnemu uporniškemu dejanju (»Razveži vrv, ki ti stiska zakrneli vrat«), v *Sekaj, sekaj* se zgodi tudi grafično razviden prelom v smeri radikalizacije stopničastega verza in vsebinsko daljnosežnega naslovnega ukaza, obarvanega z neologizmi in abstrahirajočo pomenljivostjo, vse to pa se v sklepnem *Kavalirju* izteče v nasvet zvestobe usodni lastni identiteti kot »svojemu nožu«. Četrty in peti cikel – *Slovo* in *Ostuda* (Prešernov »življenja gnus«) – na osrednjem mestu v zbirki sledita temu ukazovalnemu nasvetu od antologijskega lapidarnega *Hlapčona* prek *Parade rdečega ničā* in *Granitne duše* do *Plesa hipnotičnih odijev*; omenjene pesmi se zdijo še posebno markantne v svojem služenju povsem intimistični, avtorefleksivni osebni »revoluciji« (v drugem času in prostoru seveda povsem drugačni kot pri Majakovskem, ki je prav tako inoviral pesniški izraz z udarno, nesentimentalno patetiko izoliranih besed, z neologizmi, dialektizmi, vulgarizmi, s satirično kritičnimi sarkazmi, s hiperbolami itd.). Šesti cikel *Odhod* s tremi teksti tvori krajši prehod in glede na predhodno *Slovo* tako rekoč ponovni odhod v abstrahirano radikalno doumljeno *Svoboda* (prim. »Ko doumeš ...« v sklepni pesmi *Svoboda*) sedmega cikla, ki dopolnilno razpira panoramo izzivalno osveščujočih refleksij (v pesmi *Bogec* z dvojnim naslovnim pomenom še o Bogu, s katerim se je ukvarjal tudi Majakovski v svojih apoloģijah revolucije). Osmi in deveti cikel sestavljata po en tekst vsakega: *Meddobje (in memoriam)* se s pesmijo *Starka* v končnem zaokrožanju navezuje na starko v

Pelinovi svatbi v prvem ciklu, *Črni vran* na istega v *Jutru* v drugem ciklu. *Starka* je edinstvena po svoji intenzivni življenjski prepričljivosti, *Črni vran* dopušča mračno murnovsko asociacijo o trdilno samozanikujočem odmiku od sveta (Murn: »Pa ne pojdem prek poljan, / je v poljani črni vran ...«).

Po vsem povedanem, ki je skušalo zgoščeno (tudi v luči tipološke slovanske primerjave s Prešernom in Majakovskim, se pravi z njunim »problematičnim«, samouničevalnim odnosom do ideala) predstaviti pričujočo zbirko, je tako rekoč samoumevna ugotovitev, da gre za nedvomno markanten, izpovedno izviren in avtentičen ter izrazno do srhljive grotesknosti vznemirljiv, prediren, grob in temperamentno dinamičen, skoraj »vratolomen« (gl. pesem *Vratolom*) korak v slovensko poezijo. (Vrhovec je sicer tudi zanimiv pisec krajše proze, prav tako se je poskusil v dramatiki.) Omeniti še velja, da zbirka slovenski pesniški jezik bogati s celo vrsto novih, manj znanih ali narečnih besed, razloženih v dodanem slovarčku. Poleg teh čisto literarnih vidikov je zbirka tudi v širšem sporočilno-izkustvenem smislu zrelo pričevanje o posameznikovi dramatični »odisejadi« od iluzij otroštva skozi prevare in samoprevare do take ali drugačne socializacije (umestitve v svetu in družbi), se pravi, da gre za poetično funkcionalno »zgodbo« ali zgodovino sebeiščoče psihološko-sociološke izgradnje ustvarjalčeve osebne identitete.

Iztok Vrhovec

Prevare

1 . N A I V N O S T I

BREZ

Brez tvojih ust šepetajočih,
plamenečih isker tvojih rok,
brez viharjev tvoje sape,
v meni kri okameni –

zdivja razklana misel,
umolkne tihi mir srca,
žuborenje hudournikov pomladi
ugasne in zaspi –

in nič –
nič ga ne obudi –
le ti, le ti,
le ti.

6 . 0 D H O D

TUBERAN

Tu je
    svetivo
        zdivjanih
demonov –

Tu je
    netivo
        tvojih
laži,

    in
        resnice
ni –

Resnica
    so
        tvoje
laži –

TREPETLIKA

V meni kriči bolečina umrlih pradedov
in pozabljenih grobov;
v meni vre kri pijanih vampirjev
razklanih svetov –
pa kaj!

Kaj imaš s tem ti (se vprašaš),
pozabljena trepetlika v jasliah izmučenih dolgoh;
kaj imam s tem jaz (me vprašaš),
grozeči deklamator razsanjanih bogoh –

V tebi se žge praznina,
ki razkrajaja, osamljuje, razsvetuje,
daje moč, ki golta dih in duši šepet rojevajočih dni,
seje bleščeči krohot in iztreblja grmenje tvoje krvi –

Jaz pa sem beli vampir poklanih spoznanj,
ki drhti in ihti –
trepetajoči vulkan, ki buči,
a ne v verigi izdaj tako kot ti.

ODHOD

Prazen vsega sedim in izginjam v
krikih neizpolnljivih iluzij;
trupla nekdanjih ljudi se srečujejo na
križiščih novih izdaj,
jaz pa sem zapustil cesto nasmejanih laži;
v moji duši pepel njihovih zločinov komaj še tli –

Ustavljam se počasi,
ne kesam se (skoraj ne več);
in ne žalujem (skoraj ne več) –
za pohabljenimi šepeti nekdanjih prevar –
ne oziram se več –

Skoraj brezupno pripravljen na poslednji spopad,
zapustil bom stene, ki jih ni bilo,
ko sem plezal po češnji,
ki je ni več (zdaj tu razklan spomenik
betonski duši le še stoji) –
zapustil bom kraj, kjer sem lovil brezglave kokoši
in z njimi klujuval otrobe in črno lavo morečih bogov.

Zapustil bom dom mojega deda
in asfaltne spomenike njegovi razliti krvi;
obvisel bom na vrveh zadavljene svobode,
sam in resničen kot trepet umorjene srne –

Zapustil sem cesto nasmejanih laži;
v moji duši krohota njihovih zločinov nič več ne tli.

7. SVOBODA

KOLESELJ

So poti gorja,
bledih steza,
obljub, kompromisov
in nadutih spisov,

neukrotljivih eksplozij,
povoženih iluzij,
drobnih izdaj
in herojskih vstaj,

begavih pogledov
in bahavih izgredov,
lenivih slabosti,
drobnih radosti,
potuhnjenih molčanj
in nezajezljivih sanj –

zločinskih zanikanj
in bolečih umikanj,
nedolžnih otročarij,
joka in krikov,
besa in vzklikov,
zvedavih dotikov,
oholih vprašanj,

in še več
in nič manj –

OSTRŽEK

Kdaj se ovedel boš,
da ne boš nikoli mož,
nikoli žena,
    dokler lutka boš lesena –

polagajoč vse upe svoje,
vihrajoče sanje,
    v grozeče spake
    in znorele
    noje –

ŠČAVNJEK

Tisti, ki neradi se učijo,
razlagajo – se štrebaj;
tisti, ki neradi delajo,
pravijo – se muči in garači;
tisti, ki trpijo,
prisegajo na – uživaj –

Prijazni, ustrezljivi,
nasmejani, podkupljivi
pojasnjujejo, kritizirajo,
razmejujejo, krivijo,
pridigajo, molijo,
bolehajo, tovorijo,
ustrahujejo, se pritožujejo,
hlapčujejo, psujejo –

tisti redki, ki kaj vejo,
v glavnem molčijo –
se tiho radostijo,
da nekoč ta

šavrasti

ščavnjek

za vedno

zapustijo.

BOGEC

Pravijo (nekateri):
bog je pravičen
in vzhičen in dober
in junaški –
pravi heroj –

Pravijo (nekateri):
boga ni,
in če bi bil,
bi bil starček siv,
ubog in betežen,
ihtav in brezbrizen,
len in sebičen,
prav nič
dičen –

Pravijo (nekateri):
boga ni in bog je –
v gniladah ljudi,
ki se jim vedno tja mudi,
kjer pendrek bolj peče,
kjer klofuta
bolj mično boli –

MLADOST IN STAROST

Mladost razganja,
mladost razplameneva,
česarkoli se loti,
vse gromoglasno odmeva –

starost se obotavlja,
jadikuje, sponaša,
se postavlja s spominki,
z nostalgичnimi utrinki –

zrela leta so kakor zakleta –
tlačansko hlapčuješ,
se boriš, obupuješ,
hipnotsko malikuješ,
veruješ v keš –

Tako pribrenčiš
do poslednjega cveta;
in ko se zadnjič utrneš,
se šele dobro zaveš,
da je vse skupaj bila
pretkana natega –

in da od tu
nikdar in nikoli več

nikamor ne greš.

ZNANOST

Znanost se igrajo
tisti mladiči,
ki imajo
ravno toliko
pameti,
da se radi
igrajo
pametovanja –

A nikoli
dovolj –

Da bi
doutmeli,
da so le
uslužni
hlapci
na verigah
svojih
steklih
gospodarjev.

LJUDOŽRC

Ljudožrc si želi
nekaj
slastno
hrustljavega,
žilavo
plenjavega,
nekaj s puško
podrtega,
v sosedovem hlevu
odrtega –

Ljudožrc si želi
mogočnih,
ukrivljenih zob,
za svoj ljudožrski
nasmeh,
ki ga izvabi njegov
pretanjeni
greh.

Ljudožrc si želi
brhkih,
cvetočih
nevest
in razigranih,
polnokrvnih
mladencev
za svoje
svečano,
meseno
zdravilo.

Ljudožrc si želi
sočnih,
diktatorskih
zvitkov,
polne
brente
kulturno
zrejenih,
zveseljenih
čudi –

Potem zadovoljen
raja med njimi –
in nikdar
in nikoli
ne zapusti
razvajane mize –

dokler ne otrpne v temi –
ne vidi nič,
ne sliši nič,
ne čuti nič,
ga ne zanima nič –

Ne diha več –

MODROST

Modrost je počasna hitrost,
modrost je ukaniti norost,
modrost je zgraditi most;
tak, ki sega od brega do brega,
pa nikogar ne bega.

Modrost je stopiti na plan,
ko zasije dan,
in utoniti v mrak,
ko te preganja vrag.

Modrost je kepa spomina,
ki se odžeja od
lastnega vina;
to vino je kri,
kri,
    ki tebe živi.

SVOBODA

Ko doumeš,
da nihče → **nihče!**
nima pojma o ničemer –

razen o svojem psihopatsko
negovanem cekarju poblaznele mode –

si svoboden.

MEDDOBJE
(IN MEMORIAM)

STARKA

Alojziji Vrhovec

Spominjam se življenja starke,
ki sem jo nekoč poznal.
Živela je na majhnem podstrešju,
grizla star kruh
in se spominjala svojih preteklih dni.

Nekoč me je vprašala:
Kaj počneš, sin moj?
kot da si z mojim odgovorom
obeta olajšanje vseh svojih tegob.

Hodim v šolo, sem ji dejal (takrat sem imel 20 let).
Pogledala me je z belimi,
začudenimi očmi.
Še vedno, pa toliko si že star, je dejala,
in se nekako čudno mi smejala.

Potem sva govorila
o drugih rečeh,
o drugih krajih, o drugih ljudeh,
o drugih svetovih,
o starih in novih
grobovih.

Ničesar več ni mogla
skriti, ko je ležala na tisti
brezoblični postelji –
le ležala je še.
Čisto sama, bleda, uvela,
nepremičnih ust.

In ko sem zadnjikrat sedel
na tisti njeni postelji,
ki v resnici sploh ni bila njena,
se je oklenila moje dlani,
kot sem se nekoč oklepал njene jaz.

In jo je stisnila – tako močno,
tako zelo, tako nežno,
tako zadnjikrat –
To je slovo, mi je dejala
nepremičnih ust.
In je bilo.
Najino poslednje.

Njenih uvelih rok ni več,
njenih modrih oči ni več,
njene kosti ležijo (same) na pokopališču.

Pogrešam njene uvele roke,
njeno zgrbljeno telo,
njen zbegani pogled,
njen trudni korak, njen ljubeči nasmeh,
njene tolažeče oči –

Je tudi njeno trpljenje prešlo?
Je prešla njena samota?
Je njena žalost kaj manj grenka?

Kje zdaj tava njena duša? Kaj zdaj skuša?
Kdo sedi v njenem naročju in
je kavo in kruh iz njene skodele?
Za kom zdaj teka po njivi
in se jezi, ker tacá po solati
in brca žogo po nepokošeni travi?

Se kdaj spet srečava?
Mi kdaj spet reče
Skuhaj mi kavo, sin moj,
táko, kot le ti znaš.
Mi kdaj zopet reče,
da me rada ima,
tako tiho, tako molče,
kot le ona zna?

9. ČRNI VRAN

ČRNI VRAN

Črni vran potuje sam
nad morji in grobovi –
črni vran ne sanja sanj
uklenjenih z okovi –

črni vran ne toči solz
za požganimi domovi –
njegova sled ne izginja
v sledeh za izgubljenimi sinovi –

V poletni rosi upov
in pomladnih trav,
ko vse narobno prerašča
v bleščavi prav,

razpre svoj krvaveči kljun,
zaprhuta s krili,
in izgine v
goreč tolmun –

POMENI NEKATERIH MANJ ZNANIH BESED v vrstnem redu kot se pojavljajo v besedilu

dihavica – težko dihanje

zmrzlak – zmrzljiv človek

udušljiv – zadušljiv

znoriti – narediti, povzročiti, da kdo nespametno, nerazsodno ravna

traveja – osnovni prostorski element med glavnimi podpornimi točkami oboka, obočna pola

ljubovati – ljubimkati, vlačugati se

razpecljati – potrgati jagode s pecljevine

nebina – alpska nebina – alpska rastlina z modrimi cveti, *Aster alpinus*

smradnica – žleza nekaterih živali, ki izloča smrdljivo snov

gogotati – gagati

trznina – njiva, ki se pusti neposejana, neposajena; prava trznina: celo leto neposejana, neposajena njiva

izblekniti – v naglici izreči kaj nepremišljenega

koničiti – šiliti, ožiti:

plenjav – ki dobro rodi, uspeva

mislivost – sposobnost za mišljenje

razkapati se – v presledkih drug za drugim oditi

lovača – vlačuga, prostitutka

izkričavati – kriče ponujati za prodajo namenjene stvari

tlapnja – blodnja, privid, govoričenje, blebetanje

gonoba – uničenje, poguba

hromoten – nekoliko hrom

paramnezija – motnja spomina, ki se kaže v zamenjevanju domišljjskih in resničnih dogodkov

ostuda – gnus, kar vzbuja gnus, nemoralen, pokvarjen človek

prejeda – luknja, ki nastane v tkivu zaradi delovanja jedke snovi

izprebistrek – čas, trenutek, ko se duševnemu bolniku vrne zavest

mračina – mrak, mračnost

kovilje – trava kraških pašnikov z dolgimi resami v cvetih; bodalica

glavarina – nekdanj davek od osebe

blod – razuzdano življenje, razvrat

izbirek – kar ostane po izbiranju, navadno slabše kakovosti

abak (tudi abakus) – pri starih Grkih in Rimljanih plošča za mehanično računanje

tvojec – član tvoje družine

vsenavzkriž – izraža položaj v neurejeno večkrat križajočih se smereh, neurejenost razporeditve česa, neurejenost potekanja česa

poplitveti – postati plitev

pljunec – pljunek

vrtorepiti – dobrikati se, prilizovati se

množje – množica

znevideti – začititi nenaklonjenost, odpor do koga

zolj – nemiren, nestrpen, siten

njihen – njihov

izplati – izplakniti, izprati

bolečnina – odškodnina za bolečine

laznina – manjše živali, ki lezejo

okisniti – postati kisel

drobencljati – hoditi s kratkimi, hitrimi koraki

drhtulja – električni skat

črvad – črvi

znevideti – začititi nenaklonjenost, odpor do koga

pravost – pravilnost

pomada – mazilo, krema
polzen – spolzek, drsen
čutje – čustvo, občutek
mrtvina – tkivo, v katerem so prenehali življenjski procesi;
mrhovina
moranje – nujnost, siljenje
truskati – hrupno udarjati, biti, tepsti; hrupno razbijati
cvetana – rastline, ki rastejo na določenem področju; flora
kaptaža – umetna zajezitev izvira zaradi izkoriščanja; zajetje
razjaditi – razjeziti, razsrditi
zborišče – zborna mesto, zborovališče
mrtvica – duševna otopelost, nedejavnost, mrtvilo
enakšen – enak
kronišče – zgornji nazobčani del stolpa ali trdnjavskega
obzidja
črvina – črvojedina
škrlup – glivična bolezen
valpet – v fevdalizmu najvišji hlapec na zemljiškem gospos-
tvu, ki nadzoruje tlačane
solznik – solzni mešiček
pocureti – steči, spolzeti v tankem curku
ščeperiti – postavljati v pokončen, štrleč položaj;
ščeperiti se – dobivati pokončno, štrleče perje; biti kje zelo
opazen, viden zaradi velikosti, bujnosti; postavljati se,
ponašati se; oblastno, prevzetno se vesti, ravnati
razpršek – kar nastane pri razpršitvi
šlabeder – obrabljeno, ponošeno obuvalo, zlasti čevlji,
copata
hvaličiti – pretirano, navadno neupravičeno hvaliti
votlič – luknjičasta svetlo siva predornina, ki plava na vodi;
plovec
grobovje – več grobov, grobovi

smrtnjak – smrt

okostnik – okostnjak

grinjavost – bolezen, ki jo povzročajo pršice; pršičavost

zlobiti se – jeziti se, hudovati se

izvreti – vreti do konca

zljajati – enolično, brez poudarkov povedati naučeno besedilo

razdrabljati – drobiti

brenkniti – s trzljajem po struni povzročiti trenuten glas; poskusiti vplivati na čustva; začeti govoriti čustveno

zabrekniti – postati po obsegu večji zaradi nabiranja, pritiska tekočine

ciparna – javna hiša

zrkalo – zrcalo

strupenec – strupena žival, navadno kača; hudoben, zloben človek

krotovica – oteklina, modrica; voz, zanka

plenjati – dobro roditi, uspevati

drobir – delci, koščki zdrobljene snovi

tuberan – človek, ki ima tuberkulozo

ščavnjek – prekmursko: posoda za pomije

šavrast – neroden, okoren

bogec – manjšalnica od bog; ubožec, revež

gnilad – kar je gnilo

sponašati – očitati

pametnost – lastnost pametnega človeka

pametovati – razmišljati, razglabljati